

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 15.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre . . . . . » 3.50
Negyedévre . . . . . » 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Istóczy Győzőnél.

Különös fátum, hogy az antiszemita lapok közt, melyek a fővárosban megjelennek, épen annak a férfinak a lapját olvassák legkevesebben, ki Magyarországon az antiszemitizmus atyjának mondható. A rumi kerület országgyűlési képviselője az antiszemitizmust — bármily furcsának lássék ez — komolyan veszi. Pedig ez, antiszemita élelmesség szempontjából, nagy hiba. Istóczy győzőben nincsen meg sem a betyárság vénája, sem a jezsuitizmusnak »a cél szentesíti az eszközt«-féle politikája; de nem bir azzal az undort gerjesztő elvetemedettséggel sem, mely az antiszemitizmusban csak kenyérkeresetet lát, dolognélküli kenyérkeresetet, a mely mellett a hős férfi, ki asszony, bor és kártya mellett elpazorolta vagyionát és a kinek később határtalan könnyelműsége miatt sehol hasznát nem vehették: jeles tulajdonait érvényesítheti, sőt csak is ezekre van szüksége. Duhajkodhatik, káromkodhatik, fennen megforgathatja sallangós nemzeti fokosát és deresre huzhatja egyesek és családok becsületét. Gondolatnélküli, esztelen rágalmakkal és hazugsággal telített korcsmai beszédekkel, melyeket cikkek alakjában nyilvánosságra hoz, magára vonja a tömeg figyelmét, sőt még képviselőségre is teszert. Mindezekből a tulajdonokból és tehetségekből — legyünk igazságosak még legnagyobb ellenségünkkel szemben is — Istóczy Győzőben alig van meg valami; és innen van, szerény nézetem szerint, hogy a fővárosban megjelenő antiszemita lapok közt az ő lapját olvassák legkevesebben. Ő igeztalan, inhumanus és a század legszebb vívmányait megtagadó elvet hirdet, de ennek szolgálatában csak tisztességes eszközökkel akar élni; ez pedig nem járja. Az ilyen elvek mellett csak oly szemfényvesztő, elvetemedett, hazug és minden tisztessé-

get arculütő eszközökkel lehet küzdeni, a minőkkel példának okáért a drágalátos »Függetlenség« él, az ilyen eszközök pedig csak az olyan férfiakhoz illenek, a minő a csángóhős, vagy a börtönből kikerült Puczér Józsi Nyiregyházán, vagy a volt zsidó boltoslegény Kecskeméten. (Tisza-Eszlár óta ez utóbbi kettő is lapszerkesztő.)

Istóczy Győző lapját, a »12 Röpiratot« — mert még mindig fennáll — az ember a legnagyobb utánjárás mellett sem szerezheti meg; egyetlen tőzsdében sem árulják, de még magában a nyomdában, a hol elkészül, sem kapható; minthogy pedig e napokban mégis látni akartam az októberi számot, nem maradt más hátra, mint elmenni magához Istóczy Győzőhöz, mi másképen alig jutott volna eszembe.

A magyarországi antiszemitizmus rideg természetű atyja elég szívesen fogadott, leültetett és a kezdetben csak vontatva és feszélyesen folyt párbeszédéből később mindkettőnk részéről nyílt és itt-ott tüzes értekezés lett, mely, azt hiszem, elég érdekes volt arra nézve, hogy belőle ezen a helyen egyetmást e lap tisztelt olvasóival megismertessek.

» . . . Tény — szolt Istóczy többek közt — hogy az antiszemiták most külön pártot képezni nem fognak. A klubalakítás sok pénzbe kerül, mivel nem igen rendelkezünk. Meg aztán nem igen férnénk meg egy klubban. Követni fogja mindegyik saját politikai pártállását, de azért nyíltan párthoz csatlakozni nem igen fognak, mert követendik tovább is antiszemita elveiket, mi nem fér össze egyik politikai párttal sem.«

«S nem lát-e képviselő ur abban, hogy annyira megfogytak, hogy a parlament mindegyik pártja annyira tartózkodik önöktől, hogy az antiszemitizmus a nép közt is, a mennyiben ebben

egyáltalán megvolt, tényleg lejárta magát: nem látja-e ebben azt, hogy az antiszemitizmus nálunk egyáltalán nem életképes és hogy az önök küzdelme talán még sem lehet valami nemes dolog.»

»Nem; sem az egyiket, sem a másikat. A politikában akárhányszor történik, hogy egy elv, mely egy ideig a kedélyeket elfoglalta, alábbszáll és felülkerekedik egy másik ellenkező irány. Most — nem tagadhatom — a filoszemitizmus az irányadó, de meg vagyok győződve, hogy ez megváltozik; mi legalább folytatni fogjuk a küzdelmet, nem mint parlamentáris párt ugyan, de mindenki saját hatáskörében, a hol és a mennyiben teheti. Hogy a nép közt elvünk lejárta volna magát, abban csalódik; a nép úgy gondolkodik, mint mi, s ha most nem is, de majd nyilvánítani fogja ezt idővel.«

»S Nagyságod az antiszemitizmust csakugyan jó és nemes valaminek tartja, a mely megérdemli a küzdelmet és a kitartást? és a zsidóságot csakugyan oly végtelen gonosznak tartja, hogy azt mindenáron meg kell törni, ki kell pusztítani? Engedje meg képviselő ur, hogy erre nézve a legőszintébb felvilágosítást kérjem.«

Értsük meg egymást. Én soh'sem hangoztattam, — a mit többen elvtársaim közül helytelenül tettek, — hogy a zsidók gonoszok s más effélet. Sőt én szívesen megengedem, hogy vannak egész derék és nemes gondolko-

dásu zsidók; ez azonban mitsem változtat a dolgon. És ha a zsidók csupa jóra való emberek volnának, akkor is nekünk folytatnunk kellene ellenük a harcot. Mert a zsidóság annyira elüt a kereszténységtől, annyi eszközzel és tehetséggel rendelkezik, mik nálunk hiányoznak, hogy nekünk, ha boldogulni akarunk, a zsidósággal szemben védelmi álláspontra kell helyezkednünk. A zsidók oly hatalmat képviselnek, mely bennünket menthetlenül jármuk alá hajt, ha védekezni nem fogunk.«

»Ebben igaza van. A hova tekintünk, mindenütt ott találjuk azt a rettenetes zsidó hatalmat. A miniszteriumok tele vannak zsidókkal. Ma holnap nem látunk keresztény minisztert, államtitkárt, miniszteri tanácsost, vagy egyéb magas tisztviselőt. Hát még a megyékben! Alig találunk már keresztény főispánt, alispánt, fő- és aljegyzőt, fő- és alszolgabírárt; pedig vannak vagy hatszázan. Nem szólok a bírói állásról, mely teljesen zsidó monopoliummá lett, még kevésbé a tanári székekről, melyekbe keresztény be nem juthat — és ha mindjárt a legtehetségesebb is — ha csak ki nem — zsidósodik. Hát még a társadalomban! Hiszen itt egyedül a zsidó a hangadó, és a keresztényt, ha meg is türik a hatalmas körök, de minden esetre félvállról beszélnek vele, ha egyáltalán beszélnek vele. Igazán roppant hatalmasak vagyunk mi zsidok!«

Az E. M. K. E. és a zsidóság.

Ki tudná megmondani, hányszor hangzik fel egyes lapokban, hogy a zsidóság nem vesz részt a hazafias mozgalmakban, hogy nem találjuk sehol a zsidóságot, hol magyar művészetről, irodalomról és tudományról van szó. Ha azután ezen, a zsidók iránt oly méltányos és jóindulatu lapok azt látják, hogy állításuk nem egyszer czáfoltatik meg a tények által, jónak látják bölcsen hallgatni. Midőn mult év telén egy írókból alakult bizottság felszólította a magyar nemzetet, hogy ne hagyják nyomorban sinylődni egyik legjelesebb magyar költőt, Vajda Jánost, hanem segíeyezék azáltal, hogy műveire előfizetnek, mit láttunk? Azt, hogy az előfizetőknek legalább is egy jó harmada zsidó volt. Természetesen ezt az illető lapok nem tartották szükségesnek felemlíteni. Ép úgy nem fogják felemlíteni azt sem, hogy mily tömegesen vesznek részt a zsidók az E. M. K. E. tagjai között. Csak a mult napokban tartották a közmívelődési egyesületek kongresszusukat Budapesten s ép ez teszi időszerüvé, hogy azok leghatalmasabbikáról, az E. M. K. E.-ről, mely Erdélyben oly fontos kulturális és hazafias célokra van hivatva, megemlékezzünk, illetőleg feljegyezzük

a zsidók támogatását ezen egyesület irányában. Hogy hány zsidó rendes és pártoló tagja van az egyesületnek, azok feljegyzése több oldalt venne igénybe. Mi csak azok neveit szándékozzuk bemutatni lapunk olvasóinak, kik ez egyesület a lapító tagjai, tehát legalább 100 frttal járultak az egyesület nemes céljának előmozdításához. — Ime a névsor:

Auer Lipót kereskedő Gyalu, Belényesi izr. hitközség, Bischitz Zsigmond bérlő Majsa, Bruszt Ignác Deés, Brüll Ármin Győrmegeye, Brüll Henrik és fiai Budapest, Brüll Miksa takarékpénztári igazgató Budapest, Bürger Albert frldbirtokos Vajasd, Bürger Márton frldbirtokos Vajasd, Csáki gorbói izr. hitk., Deési izr. hitközség, Fisch Ignác birtokos N.-Léta, Fischer Jenő Budapest, Fleiszig József Fogaras, Freystädtler Vilmos birtokos Kaposvár 300 frttal, Fried Eszkelesz birtokos Algyógy, Galandauer Henrik kereskedő Torda, Glück Adolf birtokos Váralya, Glück Mór birtokos Alvincz 200 frttal, Glück Samu birtokos Alvincz, Gelsei Guttmann Aladár mérnök, Hell Ede birtokos Guraszáda, Hirsch Kálmán és Adolf bérlők Nagy-Almás, Horowitz Sámuel vállalkozó Kolozsvár, Jakobi Jakab és Hirsch J. Pánczélceh, Jelinek Henrik

»Hogy nem úgy van, a hogy ön leírja: a mi érdemünk. Belőlem a tapasztalás szól, és a mi ez utra vitt, szintén a tapasztalás volt. Én, ügyvéd létemre, ki ész dolgában sem estem fejem lányára majdnem, áldozatául estem a zsidó cselszövésnek és összetartásnak. Ha velem merészkedtek így cselekedni, mit engednek meg maguknak a szegény földnépével?«

»Hogy mit, azt legjobban megtudhatná attól a néptől magától. Kérdezze meg a paraszt embertől, ki bánik vele jobban: a zsidó, vagy a keresztény földes ur-e? kérdezze meg, kihez megy szivesebben szolgálatba, nagyságos Kisfáji Barakonyi Zoltánhoz-e, ki még mindig barmának tekinti cselédjét, vagy Rothberger Mózseshoz, ki cselédjének barátja, tanácsadója és támogatója? kérdezze a saját választókerületében lévő Baltavár községétől: megbánta-e, hogy a zsidó Majer Józsefet bírójává választotta? nem folynak-e azóta sokkal nagyobb rendben a község ügyei, mint azelőtt; de kérdezze akárhol a falvakon Kis Páltól, Nagy Jánostól, vagy Fekete Mihálytól: nem fér-e meg zsidó szomszédjával, bántotta-e a Grüngráz Áron, vagy nem él-e a legjobb barátságban a Vaisz Náthánnal? Ezt a viszonyt természetesen nem lehetetlen meg is zavarni, ha akadnak lelkiismeretes emberek, kik elhítetik a jámbor paraszttal, hogy a Nyakigláb, kit oly szelid embernek ismert, keresztény szüzeket saktolgat.«

„Effele igazatnak soh'sem voltam szószólója.“

»A mi pedig Nagyságod tapasztalását illeti, — folytatám — az épenséggel nem szól mellette működésének. Ismerek egy keresztény családot, melyet egy zsidó mentett ki nagy bajokból. Van-e joga, kérdezem, e keresztény családnak ezért azt állítani, hogy a zsidók mind derék, nemes emberek? Dehogy van. Van a zsidók közt is elég gaz és szenny, épugy mint más felekezetekben. De másrészt nem szabad annak, ki a zsidók részéről gonosz dolgot tapasztalt, azt tenni fel, hogy a zsidók mind gonoszok, hogy a zsidóságot ezért kikell irtani. Ép azért, mert Nagyságod rossz tapasztalatokat tett, ép azért nem ítélte meg a helyzetet elfogulatlanul. Működésének első kiindulási pontja egyoldalú volt, egész működése ennél fogva nem egyéb, mint nagy tévedés. — Én remélem, hogy ezt valamikor be fogja látni; mert mi nem azt óhajtjuk, hogy Nagyságodat legyőzzük, hanem inkább azt, hogy meggyőzzük, hogy belássa tévedését és kibéküljön. Tartozik ezzel nemcsak a zsidóságnak, melyen oly sok sebet ütött, — mert működésének, fájdalom, elég rettenetes eredménye volt már eddig is — de tartozik ezzel a hazának is, melynek valóban rossz szolgálatot tett, midőn a beolvadás útján haladó zsidóságot, visszatartani igyekezett.«

Soká és élénken folyt még közöttünk a vita, és mikor felekezetem eme elkeseredett el-lenségétől barátságos kézzsoritással elváltam, ama meggyőződést vittem magammal, hogy e férfit

vaspálya-igazgató Budapest, Jónás Adolf birtokos Gyulafehérvár, Kirschner Jakab, Kolozsvár, Kirschner Miksa vasuti ellenőr Budapest, Klein Viktor birtokos Gyalu, Kolozsvári orth. izr. hitközség 200 frtal Krémer Sámuel Deés, Kunewalder L. takarékpénztári igazgató, Laczkó Antal Budapest, kisteleki Lévy Henrik birtokos Budapest, Lövy Dávid kereskedő Topánfalva, Lövy Rudolf kereskedő Albak, Lövy Zsigmond Topánfalva, Magyar-láposi izr. hitközség, Mauks Gyula ügyvéd Megyes, Mendl Manó birtokos Gyulafehérvár, Miskolczi izr. hitközség, Nagyvárad reolog izr. hitközség, Nagyvárad orth. izr. hitközség, Nagyvárad izr. nőegylet, dr. Neményi Ambrus orsz. képviselő Budapest, Neuschloss Ödön és Marcell Budapest, Pollák Jakab tébolyda-élelmező N.-Szeben, dr. Réthy Mór müegyetemi tanár Budapest, Révész Adolf Adriaai bizt. közp. felügyelő Budapest, Rosenberger Bernát birtokos Gyalu, Rosenberger Ignác birtokos Gyalu, Schenk Adolf Gzmör, Schön Vilmos vezérigazgató Budapest, Schwarz Ármin mérnök Budapest, Schwarz Mihály müegy. hallgató Budapest, Schwarz Sámuel birtokos Csege, Schweiger Márton

birtokos Budapest, dr. Seltmann Lajos rabbi Hódmező-Vásárhely, dr. Stiller Mór ügyvéd Budapest, Strasser Henrik bérlő Noszlány, Strasser Zsigmond tébolyda-élelmező N.-Szeben, Steinfeld Antal Debreczen, Sváb Károly főrendiházi tag Budapest 200 frttal, Szentesi izr. hitközség, Sztérenyi József szerkesztő Brassó, Tornyai Schossberger Henrik birtokos Budapest, Totis Adolf tőzsdeügynök Budapest, Szabolcsi Miksa szerkesztő Budapest, dr. Ullmann Lajos dunagőzh. társaság igazgatója Budapest, dr. Ullmann Sándor orsz. képviselő Budapest, Verseczi izr. hitközség, dr. Weisz Ignác ügyvéd Brassó, Weisz Mór, regálbérlő Kolozsvár, Zombori izr. hitközség. — E sorokkal kapcsolatban megemlítjük a Budapesti Hirlap f. hó 22-iki számának ama hírét, hogy a czeglédi izr. hitközség templomában az E. M. K. E. javára kifüggesztett perzselyben már is 18 frt 34 kr. gyült egybe. Jó lenne, írja nevezett lap, ha a keresztény községek is követnék a czeglédi izr. hitközség példáját.

F. S.

tanítványainak és követőinek üzelmei ép úgy, mint minden tisztességes embert undorral és megvetéssel töltik el, sőt őt még inkább, mint mást, amennyiben a gyalázatosságok az ő égisze alatt történtek. De magammal vittem azt a tanulságot is, hogy a zsidónak sokkal jobban kellene őrizkednie minden bűntől, piszoktól, mint akárki másnak. István ha bűnös, csak István bűnös, de Izsák ha vétkezik, bűnhődik érte Jákob is. Egyes zsidók által elkövetett gonoszságok megboszulhatják magukat az egész felekezeten. Példa rá: Istóczy Győző.

Sz. M.

Zsidó gyarmatok.

XI.

A kolóniákat röviddel ezelőtt sulyos csapás érte, mely utját állja a gyors fejlődésnek, a kiterjedést pedig épenséggel lehetetlenné teszi. Nem tudják, kinek a keze működött közre a rombolásban; de sejtik, hogy senki más, mint a csár képviselője a magas portánál figyelmeztethette a padisaht arra a veszélyre, mely az ő szuczerenitását Palesztinában a zsidó kolonisták részéről fenyegeti. A zsidók soh'sem mondtak le egészen erről az országról, — ezt súgták meg a jó muszkák a gyanakodó természetű szultánnak, — őseik hajdanában urai voltak e földnek és utódaik még ma is »Erecz Jiszroel« Izrael országának nevezik és még mindig él bennük a remény és a meggyőződés, hogy e föld elébb-utóbb visszakerül a régi, egyedül jogos, mert maga Isten által rendelt urai hatalmába. E nép fiaí most lassankint megszállják e földet. A fővárosban többen vannak, mint a mohamedánok és keresztények együttvéve, a többi városokban is aránytalanul elszaporodtak, most meg a vidéken is hódításokat tesznek; építenek falvakat, melyeknek héber neveket adnak, megmunkálnak és termékenynyé tesznek oly földeket, melyek századok óta parlagon heverték; az igazhitű nomad beduinokat leszorítják arról a földről, melyet már legrégebb őseik bebarangoltak és a szántóvető falachon nagyobb szorgalmukkal és ügyességekkel már is minden tekintetben tultesznek. Ha a szultán a kolonizatiót, a zsidó földmivelők térfoglalását meg nem gátolja, csak maga kárát mozdítja elő, csak veszedelmes ellenséget nevel saját emlőin; mert bizonyos, hogy ezek a zsidók csak a kedvező alkalmat lesik, hogy az országot egészen magukévá tegyék, a török hatalmat onnan kiszorítsák és egy független zsidó királyságot alapítsanak.

Eszeveszett vád volt ez: de a szultánra megtette hatását: megijedt és utasította Reuf pasát, palesztina helytartóját, egy különben ritka derék férfiut, hogy a zsidók bevándorlása elé erélyes gátat vessen, az országban már letelepedett kolonistáknak pedig tiltsa meg az építkezést. A muszka barbárság nem elégedett meg azzal, hogy annyi ártatlan családot hazátlaná tett, kimondhatatlan nyomorba kergetett, hanem ott, a hol teheti, — s Palesztinában, fájdalom, teheti — utját állja annak is, hogy e nyomorultak valahol nyugalmat, becsületes foglalkozást találhassanak. Az elleneink által sokszor emlegetett »zsidó hatalom«-nak nem sikerült e rendeletet hatálytalanná tenni, illetve a szultánt a rendelet visszavonására rábírni. Maga Anglia országos főrabbija nyújtott át erre nézve kérvényt Reuf pasának, melyet ez ura trónusához juttatott; Hirsch Móricz és Rothschild Edmund bárók szintén kísérletet tettek a portánál, de még eddig — és a Hat kibocsájtása óta már 3 éve mult — nem sikerült egyiküknek sem ellensúlyozni — a muszka nagykövetség befolyását.

A zsidó kolonisták tehát vásárolhatnak földeket, vethetnek és arathatnak, de házakat nem építhetnek. A tilalom ép oly eszeveszett, mint a vád, mely okot szolgáltatott rá. A kolonisták úgy segítenek magukon, hogy sátrakat állítanak fel lakóházak helyett. Ha az egyik vagy a másik mégis házat akar építeni, annak kérvényt kell benyújtania a helytartóhoz, ez Stambulba teszi át az ügyet, hogy ott — eddig legalább még mindig így történt — örök álmát aludja.

Leírásom nem volna teljes, ha meg nem emliteném, hogy Peszach-Tikvoh községének, mint olyannak van egy fekvősége is, melyet magyar születésű rabbi ajándékozott neki. Lichtenstein Hilel, a roppant jámborságáról ismert volt szikszói rabbi, most Galiczia egyik legnagyobb zsidó községének, Kolomeának papja, évekket ezelőtt elhatározta magában, hogy elköltözik a szent földre, hogy életét ott kizárólagosan vallásos gyakorlatoknak és a torah tanulmányozásának szentelhesse. Számos tisztelői és tanítványai, hogy a rabbinak Palesztinában gondtalan életet biztosítsanak, egy csomó pénzt raktak össze, melyet a jámbor férfiú kezébe juttattak. Csakhogy az már akkor megváltoztatta határozatát és elfogadta a főrabbi állomását Kolomeában; hogy azonban a rendelkezésre bocsájtott pénzek mégis szent célra fordítsanak, elküldötte azt Peszach-Tikvohba azzal a meghagyással, hogy mezőséget vásároljanak

rajta, a jövedelmet pedig községi, vagy templomi czélokra fordítsák. A mezőt meg is vették, és elnevezték »Sz'dé Hilel«-nek (Hilel mezeje). Jövedelméből eddig egy szép toraht irattak, és torah felszerelést vásároltak. Egy év óta ebből a pénzből egy árvát is (annak a szerencsétlennek gyermekét, ki a fentemlitett éjjeli megrohanás alkalmával megöletett — (L. az »Egyenlőség« 39. számát) eltartanak.

Közli *Szabolcsi Miksa.*

(Folytatása következik.)

A spanyol zsidók Szalonikiban.

Írta: *Strausz Adolf.*

(10. Folytatás)

Saloniki.

A zsidó város. — A salonikii spanyol zsidók. — A nagy hajlam nyelvismeretekre. — Az erőteljes, szép zsidó férfi alakok. — A spanyol zsidók conservatismusa. — Az ó-testamentom patriarchalis alakjai. — A zsidók sátoros ünnepe Salonikiben. — A zsidó-utczák. — Fényképezés az utczán és egy nagy zsidóház udvarán. — A sátrakban ülő családok. — A veszedelmes kíváncsi tömeg. — A smirnai chachambasi levele. — A babonás férj. — A zsidó temetőben. — Temetés. — A sulchan hallibur tagjai. — Temetési szer-tartás. — Török temető.

Saloniki zsidóváros; a lakosság tulnyomó többsége zsidó.

Azonban ezek a zsidók egész más jellegűek, más életmódot, szokásokat tüntetnek fel, mint az europaszerte ismert zsidók. A mi bizonyos társadalmi rétegekben az utóbbi években divó ellenszenvet keltette fel a zsidóság irányában, és ezen ellenszenv indokolására a zsidók bizonyos sajátos faji jellegét hozták fel, mindabból a spanyol zsidóknál, a kik Saloniki lakosságának zömét képezik, misem található.

Mi volt az oka, hogy a spanyol zsidók Salonikiben és környezetében oly tömegesen telepedtek le, miért képeztek itt oly tömör kolóniát, ezt indokolni csak akkor lehet alaposan, ha majd ama iratokat és okmányokat fogják átkutatni, melyeket az irástudó spanyol zsidók abból a korból hagytak hátra.

Az itteni zsidók között konstatálható, hogy nincs valamennyi között egy is, a ki németül beszélni tudna. Nyelvismeretekre rendkívüli nagy hajlammal bírnak, és a legkevesebb a mit egy-egy spanyol ért, három nyelv; de ezrével vannak, a kik 5—6 nyelven beszélnek. Maguk között, valamint egyházi szertartásukban a családi élet minden fázisában, a kereskedelemben, a spanyol nyelvet használják. Különböznél beszélnek törökül, olaszul, görögül, bulgárul, francziául; a munkások, a kik a teher rakományokat hordozzák a kikötőben, angolul is. Mindazok pedig, kik a Sulchan haczibur nagy egyesület tagjai, héberül is értenek és beszélnek. Ezeket különben az utczán meg lehet ismerni tarka, préselt nemezszerű turbánjukról.

A saloniki spanyol zsidó férfiakat illetőleg, megjegyzem, hogy a legszebb emberek közé tartoznak, a kik a föld kerekiségén élnek. Erőteljes, izmos, erős csontu, magas termetű, szép, előkelő külsővel bíró alakok, a kik különösen feltűnnek, ha ünnepnapon, télen-nyáron egyaránt, prémes hosszú kaftánjukban sétálnak, gyönyörű nagy szakállal, gazdag turbánnal, és törökös bugyogóban.

A Balkán félszigeten konstatálni lehet, hogy azon országokban, a hol a török uralom megszűnt, a hol levetköztek minden török uralomra emlékeztető jellemvonást, a hol a nők a régi bugyogószerű öltözetet francia szabásuval cserélték fel, a férfiak a turbánt és fezt kalapokkal és sapkákkal, a hol már alig lehet találni egyeseket, kik törökül értenek: csupán a spanyol zsidó az, ki még mindig ragaszkodik régi életmódjához, jól beszél törökül; az asszonyok pedig teljesen fenntartották öltözetükben az akkori divatot. Mintha misem történt volna, mintha a régi török uralom még most is fennállana.

A konservatizmusra való hajlamban kell keresni okát, melylyel a zsidók bevett szokásukhoz mereven ragaszkodnak. Csakis innen lehet megmagyarázni azt, hogy ezek az emberek még manapság is, több százzadon keresztül való távollét után, spanyol nyelven beszélnek; pedig az a Spanyolország őket a legkegyetlenebb módon üldözte ki hazájukból, s tette földönfutokká.

Mikor az utczán sétálnak, azt a benyomást teszik, mintha az ó testamentom patriarchalis alakjait látnók magunk előtt. Előkelő, méltóságtejes külsővel bírnak, ha mindjárt a legnehezebb napszámosi munkát végzik is. Az ismert dolog, hogy Salonikiben a nyers munkát kivétel nélkül zsidók végzik. A legjobb napszámos, a legtöbb teherhordó, vaskovács, bádogos, szóval a nehezebb munkákat zsidók végzik.

Sohasem fogom elfelejteni azt a képet, melyet Saloniki nyujtott ottlétem alkalmával.

A zsidóknak épen sátoros ünnepe volt.

Már az ünnep beállta előtt egy-két nappal hordták az öreg zsidók hátukon a sást a Saloniki környezetében levő nádasokból, a mit a sátrak betetőzésére használnak. Több órányi járásra vándoroltak ki, hogy a szükséges sást becipeljék. Festői ecsetre érdemes jelenetek voltak azok, a mikor 5—6 kazal tömeg mozgott az uton; távolból azt hittem, hogy szekérakomány valamennyi, mint legalább is két bivaly húz, közelben pedig láttam, hogy a kazal alatt vén spanyol zsidó görnyedez, míg a kazal tetején 2—3 gyermek vagy unokája ül. Ott játszottak a magasban bámulatos kedvteléssel, míg az öreg lassu, kimért lépésekkel vitte nyugvás nélkül az óriási terhet.

Sátoros ünnep napján az utczák különös jelleget öltöttek, kiváltképp azokban a városrészekben, melyek

a kikötőhöz közel esnek a nagy bazár környezetében és huzódnak felfelé, egyrészt a hirhedt vértoronyhoz, másrészt pedig a tekintélyes áruraktárhoz. Ezeket az utcákat többnyire zsidók lakják. Mint a fecskefészek, úgy tapadtak a házak és ablakokhoz a sátrak az első, második és haramadik emeleten.

Minden ötödik-hatodik ablakból egy pár deszkát dugtak ki, a deszkákat körülrakták kis házikónak, tetejébe helyezték el a sást, azután belül beaggatták vászon, selyemtakarókkal, és készen volt a sátor. Házfedeleken, kémények közelében, lépcsőházak mellett, portikák tetejében, mindenütt sátrat és sátrat lehetett látni. Az ember csak csodálta a vakmerőséget, melylyel a zsidók a könnyű tákolmányba ülni mertek; mert bámulatos könnyelműségnek tűnhetik fel európai előtt a mód, melylyel ők egy ily sátrat összeállítottak. A hátunk borsódzott, midőn valamely második emelet ablakából kidugott vézna sátorban láttunk egész családot a mint ott ettek és szent énekeket daloltak. A sátraknak ablakforma nyílásai is voltak kifelé; szebbnél-szebb spanyol zsidó lányok fiatal menyecskék kacsintottak ki.

Hazamentem Colombo szállójába fényképezeti gépemért, hogy ezeket az unikumokat legalább megörökítem. Szébb emléket nem vihetek innen magammal, mintha néhány furcsa sátrort lefényképezek.

(Folyt. köv.)

Szerencsés Imre.

Rabbi dr. Kohn Samuel a „Zsidók története Magyarországon“ czimű művéből.

(Folytatás.)

Nándorfehérvár török kézre jutván, az egész országot nagy veszély fenyegette, és Lajos annyira megrémült, hogy egyebek közt, Szerencsés tanácsára, a kamaragrófokhoz rendeletet intézett, hogy veressenek új pénzeket, melyek küljegyeik és névleges becsük megtartása mellett, az eddig forgalomban levők belső értékének csak felével birjanak. S a rendek, annak daczára, hogy a pénz silányulása következtében a szükséges adókat rendkívüli módon föl kellett emelniök, az ugyanazon év november havában tartott budai országgyűlésen Szerencsésnek káros és erkölcs-telen javaslatát elfogadták, csupán azt kötvén ki, hogy Lajos kényszerforgalmat szerezzen az új rozspénznek, és igyekezzék azt érvényesíteni a szomszéd tartományokban is. Ez idő óta Szerencsés befolyása nőttön-nőtt. Mint a kormányhatalmat kezében tartó Szalkay László tanácsadója és Báthori nádor hive, az udvari párt érdekében nem csekély tevékenységet fejtett ki, úgy, hogy a főhatalomra törekvő erdélyi vajdának, Szapolyai Jánosnak és pártjának gyűlöletét és támadásait idézte föl maga ellen.

Így nőtt fejére a veszedelem; s az ő veszedelme

a zsidókat is érte. Az 1524-iki szeptember 8-ikára hirdetett pesti országgyűlésen Verbőczy István, a köznemesség vezetője és Szapolyay legügyesebb párthíve, elragadó ékesszólásával hatalmas támadást intézett a kormányon levő férfiak ellen, kik a hazát végveszélybe döntik. „A legragadozóbb s legkegyetlenebb emberek“ — így kiáltott föl — „sőt fél-zsidók“ — s ezzel Szerencsésre célzott — „sincsenek már a köz hivatalokból kizárva, kikhez, mivel a kincstárt gonoszáguk már kimeríté, a legkisebb szükség esetén kénytelenek vagyunk folyamodni, hogy nagy uzsorára pénzt kölcsönözzenek.“ Erre a rendeket nagy hévvel felszólította, szabadítsák meg az országot „ezen viperák telhetetlen vérszopásától.“ Az ennek következtében hozott, de a király által meg nem erősített határozatok közt egyik az volt, hogy Szerencsés, kinek kezelése alatt a kincstár mindinkább elszegényedik s a köz jövedelmek elfecséreltetnek, mozdíttassék el az al-kincstárnoki állástól. Közben Szörény vára is a török hatalmába került s az udvari meg a Szapolyay-párt között az elkeseredés, szemben az ország erejének rohamos hanyatlásával, egyre fokozódott és a következő (1525.) év május 7-ikére hirdetett országgyűlésen viharos jelenetekben nyilvánult. A nemesség hevesen kikelt a kormánytanács s az udvari párt emberei, különösen Szerencsés ellen, kit majdnem minden egyes tanácskozás alkalmával élesen megtámadtak.

Mindjárt a május 10-én a pesti Szt. Péter-templomában tartott előértekezleten, midőn a silány új pénzekről volt szó, a nemesség első sorban Szerencsést vádolta az országos bajokért, megütközését fejezvé ki, hogy ez az ember oly nagy tekintélyben áll a király s a királyné előtt. Május 12-én megindult a tanácskozás a Rákoson. A Szalkay ellen szórt szitkok és vádak közt az is felhozott, hogy „az ő tanácsosa zsidó.“ Másnap, szombaton, az országgyűlésnek 60 tagból álló küldöttsége a király elé négy pontot terjesztett elfogadás végett. Az utolsó az volt: „hogy Ő Felsége égettesse el a zsidóból kereszténnyé vált Szerencsés Imrét, és lakoltassa meg gonosz életeért s rozsz cselekedeteiért.“ Lajos a rendek küldöttségének május 15-én erre nézve azt válaszolta, hogy a zsidó ellen — Burgio, szentszéki követ egykorú tudósítása rendesen csak így nevezi Szerencsést — kész vizsgálatot indítani és őt, ha bűnös, igazságosan megbüntetni. Szerencsés most mindent elkövetett, hogy az ellene felingerült kedélyeket lecsillapítsa. A rendek közt szószólókat szerzett magának, kik nagy buzgalommal híresztelték, hogy az uralkodó pénzzavarnak nem ő az oka, hanem a német Fugger-ház, mely a kincstárt minden alkalommal károsította s meglopta, mit számos adattal iparkodtak bizonyítani. De mindez hiú fáradság volt. Midőn Lajos, a rendek kívánatára, május 18-án személyesen megjelent a Rákoson, a

nemesség, előbbi határozatához ragaszkodván, újra követelte, hogy „a zsidót megbüntessék.“ Két nappal később a nemesség küldöttei Lajos előtt egyebek közt ismételve sürgették, hogy „Ő Felesége a zsidót ne védelmezze, hanem büntesse meg.“ A szentszéki követ, Campeggio bíbornok tanácsára, Lajos, hogy a rendeket, kiknek egyéb követeléseire kitérő választ adott, némiképp megnyugtassa, szombaton, május 20-án, Szerencsést elfogatta és az úgynevezett csonka-toronyba záratta, honnét azonban, különösen Báthory nádor közbenjárására és »csak nagy pénzbeli áldozat árán,« 14 nap múlva szabadon bocsátották. S az udvari párt ez alkalmat felhasználta, hogy tüntessen a közben széteszlott nemesség ellen, mely ismételve s oly határozottan követelte volt az al-kincstárnok megbüntetését. Midőn Szerencsést június 5-én a csonka-toronyból kibocsátották, a királyi udvar tisztjei, köztük Boheim Bernát kamarás és Pock, a királyné udvarmestere, ünnepélyesen hazakisérték, hol szabadulása örömeire víg lakomát csaptak.

(Folyt. köv.)

Irodalom.

Kayserling M. dr. budapesti rabbi, aki a század zsidó történészei közt előkelő helyet foglal el, s mint a Spanyol országban és Portugáliában virágjában volt zsidó irodalomnak híres ismertetője — szaktudósok előtt nagy tekintélyre tett szert, a 26 évvel ezelőtt megírt, nagy szabásu művének »Mendelssohn Mózes«-nek átdolgozott számos adatokkal, autografiákkal és képekkel kibővített második kiadásával újra a közvélemény elé lépett. A pompás kiállítású, Lipcsében készült, 510 oldalos művet Mendelssohn Hermann, Mendelssohn Mózesnek dédunokája adta ki s vele a tudományos világnak kellemes meglepetést, a tudós szerzőnek pedig újabb alkalmat szerzett, — hogy a szakkörök előtt értékben emelkedjék.

„**Miwchar siré Hagar**, szemelvények híres magyar költők műveiből. Héber nyelvre fordította: Fischer Sámuel, Miskolcz.“ Ily című füzetke jelent meg e napokban Kohn M. miskolczi nyomdatulajdonos kiadásában, méltó feltűnést keltve a magyar és a héber irodalom iránt érdeklődő körökben. Fischer ur kitünőbb termékei a héber irodalom terén eléggé ismeretesek a héber irodalom mivelői és barátai előtt. Ez újabb művecske méltóan sorakozik az előbbiekhöz, sőt némi tekintetben jobban dicseri mesterét emezeknél: részint mert általa alkalmunk nyílik e jeles héber írónkat — a fordításra kiválasztott költeményekről ítélve — mint lelkes magyar hazafit is megismerni és becsülni; másrészt pedig mivel éppen e műfordításokból tűnik ki legjobban, mily gazdag szókincscsel rendelkezik szerző a héber nyelvben, mily művésziesen kezeli és mily könnyedén bírja azt a magyar nyelv- és magyar szellemhez alkalmazni, minden erőltetett szóficzamatás, minden csűrés-csavarás nélkül eltalálva az egycdül helyes és illő

kifejezést. — Arany, Petőfi, Tompa, Kis József, b. Eötvös, Kisfaludi Károly és Vida József szebbnél szebb költeményeit látjuk e füzetben hivatott kéztől átültetve a héber irodalomban; de különös szerencsével sikerült szerzőnek Lévai József jeles költőnk két remek költeményét (»Babiloni vizeknél« és a »Tüz«) — melyek lefordítására maga a költő örömet adá meg az engedélyt — felülmulhatlan hűséggel visszaadni. Az egész füzetke gyakorlott mesteri kézd vall és meleg pártfogást érdemel. J. S.

— **Bibliai történetek** a zsidó ifjuság számára írta Dr. Güns Aron, I. füzet őstörténet. A Patriarchak, 64 lap, ára 30 kr. Kiadja Engel Lajos Pécssett.

Nem tagadható, hogy sok az ezen szakmában megjelent mű, de a mi jó, azt sohasem sokaljuk, hanem ellenkezőleg, mindenkor örömmel üdvözöljük. Ez utóbbi sorba tartozik Dr. Güns A. pécsi hittanárnak fent címzett könyve is.

A tapintatos beosztás, az igazi magyaros folyékony és zamatos nyelvezet, a mintaszerű kiállítás kedvessé fogják azt tenni minden tanuló előtt. Bármely kritikus kezébe veszi, nem hiszem, hogy kifogásolni valót találhat benne, s így reméljük, hogy minden hasonirányu művel kiállandja a versenyt. — Végül még azt jegyzem meg, hogy a munka 3 füzetre van tervezve: az I. füzet a Patriarcháról szól, a II. füzet Mózes József és a bírák történetét öleli fel és végre a III. rész a királyság történetét tárgyalja

Jó lelkiismerettel ajánlható minden tanítónak.

K.

Sassun-Rothschild házasság.

A párisi Rothschild Gusztáv br. palotájában nagy ünnepre gyűlt össze a nászsereg. Alice bárónő örök hűséget esküdött f. hó 19-én a párisi rue de Victoire utcza zsinagógában Sassun (ששון — öröm és nem Sasson, mint a lapok irták) Albert Ede londoni bankárnak. Násznagyok voltak a menyasszony részéről: Rothschild Alfons br. és Dreyfuss Achill, a vőlegény részéről pedig Sassun Reuben és Arthur.

Ezen házasság folytán a Rothschild és Sassun család közti kötelékek szorosabbaká lesznek, mivel a londoni Rothschild Lipót neje is Sassun leány: egy másik Sassun leány pedig a muszka Rothschildnak Günzburg Horácz báró valóságos államtanácsos neje.

Alkalmilag elmondunk egyet-mást a Sassun-családról:

A Sasson család egyik őse, a ki a történetünkben szerepelt, a spanyol származásu Sassun Baruch volt. Igaz zsidó volt, a mi az inquisitio embereinek nem volt inyére és Sevillában legelső áldozatává tette. A család ennél fogva még a zsidók végleges kiűzetése előtt kivándorolt Spanyolországból. Volt Marokkóban, onnan is elűzte a sors, mig végre sok viszontagság hányattatás után Indiába vetődött. De már ekkor két ága volt, az egyik Bombayban telepedett meg, a másik Kalkuttában s itt szorgalom, iparkodás, vállalatok

utján megtizserezvén megmentett vagyonukat, már a mult században is India leggazdagabb családjai közt emlegették őket.

A jelen században történetük egyik kimagasló pontja az angol udvarnál való közkedveltségük. Már 1857-ben bebizonyították, milyen föltétlen hivei. Ugyanis az ezen évben fellázadt bennszülöttek leveretéséhez saját költségükön szervezett szabad csapatokkal járultak. Később az angol királynő kegyeit avval szerezték meg, hogy férjének, Albertnek a bombey-i Sassunok saját költségükön emeltek szobrot. De az angol uralkodó ház iránti határtalan tiszteletüket más módon is kifejezésre juttatták már. A walesi hg. indiai utjának híre midőn eljutott a bombey-i Sassunokhoz, azok olyan fényes fogadtatásra készültek, hogy a róla szóló közlemények az egész világot bejárták, s a walesi herceg maga is elismerte ezt náluk időzése után, mikor a pazar fényt és pompát még Indiában is keletinek tartotta.

Az angolok Sassun menyegzője alkalmával szintén bebizonyították a család iránti őszinte tiszteletüket, mert az angol nagykövetség minden egyes attachéja egy-egy szép emlékekkel kedveskedett a fiatal párnak.

A megtámadott dunaszerdahelyi mandátum.

A képviselőház 8-ik bíráló-bizottsága f. hó 17-én tárgyalta Szabó Lajos, Pozsonymegye dunaszerdahelyi kerületében megválasztott képpviselő ellen benyújtott kérvényt. A bizottság tagjai közül jelen voltak: Szomjas József elnök, Szilágyi Olivér, Koczkar Zsigmond, Zay Adolf, Papanék Lajos és Münnich Aurél előadó. A kérvényezőket Nagy Dezső ügyvéd, a választók védelmét Szemenyei János ügyvéd képviselte, Ez utóbbi helyettesül Füzessey Géza nevezte meg.

A kérvényt, a házszabályok értelmében irott nyilatkozattal nem támadták meg s a védelem sem emelt ellene alaki kifogást. Ennek konstatálása után felolvasták a kérvényt, mely a választás megsemmisítését kéri, minthogy a választás alkalmával csak egy jelöltet, Ságghy Gyula egyetemi tanárt ajánlták s a másik párt **jelölt megnevezése nélkül csak „az antiszemita párt nevében“** kért szavazást.

Ennélfogva törvényellenes volt olyan egyénre fogadni el a szavazást, a ki jelölve sem volt. A szavazók egyrésze — bár szavazatuk így a törvény világos rendelkezésénél fogva semmi s — mégis Szabó Lajosra szavazott; s az elnök a mandátumot ennek daczára is Szabó Lajosként jelentkező ügyvédnek adta át. De megsemmisítendő — a kérvény szerint — a választás azért is, mivel Szabó Lajos az osztályok és hitfelekezetek „zsidók“ és „urak“ ellen **„féktelen izgatást“**, erőszakoskodást és tettelegességeket

fejtett ki, mi miatt — életük és vagyonuk veszélyeztetését kikerülendő — sokan az antiszemitákkal szavaztak.

E választás megsemmisítendő továbbá azért, mert a választás napján a székhelyre bejövő Ságghy párti választókat kocsijukról lehúzták, magukkal vitték és Szabóra szavazni kényszerítették, **egyesekeket sulyosan megsértettek, mindezt a járási főszolgabirónak elnézése mellett, ki egyik községben két forint birság alatt kötelezte a választókat, hogy Szabóra szavazzanak.**

A választást védő ügyvéd felszólalása után felolvasták a választási és szavazási jegyzőkönyveket. A választási jegyzőkönyvben a kérvényező állításától eltérőleg az van megírva, hogy Fekete Lajos választó ajánlotta Szabó Lajost jelöltnek.

Ezután Nagy Dezső, a kérvényező képviselője utalt a házszabályok 71. §-ának azon pontjára, mely szerint azon választás, mely fenyegetésekkel, avagy osztály és hitfelekezet elleni gyűlöletre izgatással ejtetett meg s az is megállapítható, hogy másként más jelölt többséget nyerhetett volna, megsemmisítendő. Szabó Lajost bírálgatja s elmondja, hogy az antiszemitikus izgatás folytán az egész kerület táborrá változott, nemcsak a zsidók, hanem az urak és pap-ság ellen is kezdtek izgatni, Szabó belevonta a vallási fanatizmust is; a dunaszerdahelyi piacon letédelve, nyilvánosan zászlóval kezében kérte Isten átkát a zsidókra. Az izgatásokból kifejlődött a büntettek és vétségek általi megfélemlítés, melybe még a nők is beleavatkoztak s melyet Szabó főszolgabiró elnézése fokozott. Fél 9-ig írásban csak egy jelölt, Ságghy Gyula ajánlatot, ezt kellett volna tehát kikiáltani; e helyett az elnök szavazást rendelt; annak végével, a ki nem jelölt Szabó Lajos nevű urra adott szavazatokat is érvényeseknek számítá, pedig a törvény szerint azok semmiesek voltak; a választási elnök mégis mellőzte az érvényes szavazatokkal megválasztott Ságghyt, s Szabónak adta a mandátumot. — A bizottságnak egyszerűen Ságghyt kellene képviselőnek deklarálni, minthogy csak a mandátuma átadásában történt tévedés. A mit a választási jegyzőkönyv állit, hogy Szabó is ki volt jelölve, egyszerűen nem igaz. Kéri a választás megsemmisítését.

Szemenyey ügyvéd, a választás védője azt tartja: Nagy Dezső, a választás ellen mit sem bizonyíthat, mivel egy Zipser nevű egyén bántalmazásán kívül, kit a Szabó-párt helyiségéből azért dob-tak ki, mivel Ságghy számára pénzért akart volna szavazatokat vásárolni, semmit sem igazolhat be; Zipser és egy társa fújták csak fel a felekezeti izgatást a lapokban s az sem igaz, hogy Szabó zászlóval kezében a zsidókat átkozta volna. Szabónak 319

szótöbbsége volt s ha a nem szavazott választók mind Sághyra szavaztak volna is, ez akkor is kisebbségben marad. A kérvényezők egy vádat sem bizonyítanak, míg a jegyzőkönyv, mely hiteles közokmány, azt igazolja, hogy Szabó ajánlva volt. Ezért nem is lehet a vizsgálatot megindítani Szabó ellen s kéri, hogy igazolják.

Nagy Dezső szerint elég a vizsgálatok elrendelésére, hogy a Szabó-párt vezetői magukat az „antisemita-párt bizalmi férfiainak” nevezik; megjegyzi, hogy a felsorolt kihágások beigazolása a vizsgálatra tartozik s ha a választási elnök utólag elismeri, miszerint meg nem történt dolgot vett a jegyzőkönyvbe, ugy ez is elveszti közokmány jellegét.

Ezután Szemenyey és Nagy ügyvédek polemizáltak még egy darabig. A képviselőházi bíráló-bizottság pedig itélethozatalra vonult vissza, melyet egy órai tanácskozás után a következő végzésben hirdetett ki:

„A bizottság jelen esetben szükségesnek látta a vizsgálat elrendelését és annak megajtásával Münnich Aurél képviselő urat bizta meg. A vizsgálat kiterjeszkedik első sorban annak kinyomozására, vajjon a választási törvény 70. §-a értelmében ajánltatott-e Szabó Lajos írásbelileg jelöltül; másodsorban vajjon Szabó Lajos és hivei a kérvényben említett hitfelekezetek és osztályok ellen izgattak-e, mily mérvben és mily módon; és kiterjeszkedik a vizsgálat harmadsorban annak konstataálására, vajjon a kérvényben panasztolt hatósági mulasztások és hivatalos hatalommal való visszaélések megtörténtek-e és mily mértékben s mily módon.

A bíráló-bizottságnak ez irányban hozott végzése a házszabályokban előirt határnapon belül 3 nap alatt az érdekeltekkel írásbelileg közölni fog.”

Ezzel a gyűlés véget ért.

A dunaszerdahelyi ügy illetén állásához kevés szólni valónk lehet. Mindössze is feltűnőnek tarthatjuk, hogy a választási jegyzőkönyv állítását többek által aláírt kérvényben hazudtolják meg s hogy a választásnál szerepelt járási főszolgabíró hatalma nagyon furcsa színben van feltüntetve.

Itéletet mondani a vizsgálat végeredménye előtt korai volna, valamint az egész ügyből levonható konsequenciák megbeszélése is.

Ennélfogva mindezt arra az alkalomra halasztjuk, mikor a vizsgálat eredményére támaszkodva, ezt elismert, senki által kétségbe nem vonható alapon tehetjük meg.

Gyöngyszemek a talmudból.

Tarló, szalma és polyva nem tudtak megegyezni abban, hogy közöttük melyik képezi a szántóvető tulajdonképeni célját. Érttem fárad annyit gazdánk, szólt a polyva; csak végettem szánt, vet és arat, veté ellen a szalma; rám van legnagyobb szüksége, szólalt meg a tarló. Mikor a kalász megérett és az arató leszedte lábáról: a tarlóra rá sem hederített. A kévék lólába alá kerültek; különvált a polyva, külön a buza és külön a szalma; a polyvát elhordta a szél, a szalmát sem féltette a gazda, otthagya szabad ég alatt. A mit garmadába összegyűjtött és féltékenyen őrzött: az a szerényen meghuzódott buzaszem volt.

*

Mert magad így cselekednél: embertársadról is hasonlót tetelezel fel.

*

Egyik hely különbözik a másiktól; nem hasonlítanak egymáshoz az emberek sem, és az idő is folyton változik.

*

Hogyan, a lud 3 zuzba kerül, és máját 4-ért adod!

*

A mit tilosnak mondasz emberek hallatára, azt elzárt ajtó mögött sem szabad elkövetned.

*

A szegénység daemonát akarnád elűzni házadból; jól van, megmondom a nevét, aztán könnyen üstökön ragadhatod. — Oh, mond meg, mond meg rabbi és áldani foglak reggeltől estig. — A neve, barátom — piszok.

Talmudista.

H i r e k.

— **Adományok.** A pesti izr. hitközség utolsó választmányi gyűlésén Wahrmann Mór orsz. képvis., hitk. elnök a következő befolyt alapítványoka, hagyományokat és adományokat jelentette be. 1) Az újkórház számára Machlup Adolf 2000 frt, Tornyai Schosberger Zsigmond 4000 frt, Porges Bernát 600 frt, Kunváry Fülöp 5 frt, özv. Haas Joachimné 10 frtos adományait, továbbá néh. Grünhut Vilmos 250 frtos hagyományát, Politzer Gusztáv 100 frt, Brüll Ármin 2000 frt, Brüll Zsigmond 2000 frt, Gerson Spitzer és társa cég 1000 frt, Stricker Ede 600 frtos adományait, a templomokban és a zsinagógában e célra begyűlt 2746 frt 70 krt. 2) A szegények segélyezésére befolyt: néh. Wodianer Sámuel örökösaitől 105 frt, Geiger J. B. 100 frt, Bloch Mór 100 frt, néh. Grünhut Vilmos hagyatékából 240 frt, Hürsch Ágost 50 frt, özv. Kuhner Dávid lovagné 200 frt, Feld Ede 50 frt, Wolfner Gyula 200 frtja. 3) Különböző intézetek számára befolyt: néh. Grünhut Vilmos hagyatékából a fiu- és leányárvaház, a süketnémák intézete, a sinylődök háza, a Chevra Kadisa és kézműves egyletek számára külön-külön 250 frt, Hürsch Ágosttól a fiu- és leány-árvaház számára egyenkint 50 frt, Wechselman Ignác lo-

vagtól a fiu- és leány-árvaház és a sinylödök háza számára egyenkint 100 frt, tószegi Freund Henriktől a fiu- és leányárvaház, a sinylödök háza, a talmud thóra-iskola számára külön-külön 50 frt, budai Goldberger Samu F.-tól a talmud-tóra-iskola számára 10 frt, özv. Kämpfnerétől Léváról, fia néh. Kämpfner Ignác dr. emlékeért ösztöndíjjal 300 frt.

— **Wahrmann Mór** a képviselőház a közügyek tárgyalására kiküldött bizottság tagjává választotta

— **Kinevezés.** Zsögöd Benő, hirneves jogi író, hitsorsosunk, a kolosvári egyetem jogi karán rendkívüli tanárrá neveztetett ki.

— **Kitüntetés.** Horovitz, Serajevóban hivataloskodó kir. tanácsos hitsorsosunk, érdemeit a Ferencz József rend nagy keresztjével ismerték el.

— **A pesti izr. nőegylet gyászünnepet** rendezett f. hó 19-én Damjanits-utcai leányárvaházában elhunyt alapítói és alapítványozói emlékére. Az ünnep, melynek színhelye az árvaház nagy vizsgálati terme volt, d. u. 4 órakor kezdődött. A terem oszlopai és katedrája, melynek két oldalán 63 gyászfátyollal bevont alacsony kandelláber lángja hirdette egy-egy elhunyt alapító, vagy alapítványozó emlékét, gyászleppellel voltak bevonva. A terem, bár rossz idő volt, egészen megtelt a gyászoltak, nagy részt nőkből álló hozzátartozóival. Az árvaháznak 48 növendéke, kik feketébe öltözve egy sorban álltak a kandellaberekkel, a „halottak emléke“ című orgonakiséret mellett énekelt gyászdalukkal nyitották meg az ünnepélyt, mely után Friedmann főkantor a XVI. zsoltár 8—11. versét adta elő a dohány-utcai templomi kar egy részével. Erre Khon Sámuel dr. rabbi pompás gyászbeszédet szentelt a leányárvaház elhunyt hatvanhárom jóltevőjének, s különösen Deák Ferenczről, mint az intézet egyik első alapítójáról, továbbá a tavaly elhunyt Hirsch Lucián báróról, az árvaház egyik bőkezű alapítványozójáról emlékezett meg olyan meleg szavakban, hogy a nők szemeiben igaz könnyek fakadtak. A nagy hatást keltett beszéd után még gyászimát mondott az ékesszóló rabbi, mely után egy 10 éves árvaleány lépett az emelvényre és társnői nevében az elhunyt jóltevőkért és utódaikért hálaimát mondott. Az ünnepélyt Friedmann főkantor éneke, a „Feltámadunk“ című gyászdallal zárta be, melyet a kar kísért. — Jelen voltak: Wahrmann Mór, országgyűlési képviselő, Gyömrey Kálmán, Mandel Lipót, a győri szeszgyár igazgatója, Bischitz Dávidné, Herzl Antalné, Kassovitz Rozália, özv. Herzfelderné szül. Steiner Emma, Krausz Lajosné, erényi Ullmaun Imréné, dr. Böke Gyuláné, tornyai Schossbergerné, Fürst Jakabné, Schwarz Arminné, Heidelberg Mórné, Popper Lajosné, Neumann Antalné, Pfeiffer Ignáczné, Mandel Lipótné, Stein Lajosné stb.

— **A vasuti hivatalnokok vizsgáló bizottságába** a m. kir. államvasutak 3 felekezetünkhöz tartozó rendes- és póttagot küldtek ki. És pedig: Schullmann Gyula felügyelőt (német nyelv), Mezei Lajos dr. titkárt (történet és földrajz), Wachsmann Ferencz felügyelőt (mennyésztan és fizika) rendes és Reinitz József drt póttagul.

— **A budai új zsinagóga alapkövetétele.** F. hó 18-án — mint jeleztük — Buda-Ujlakon a Zsigmond utcában ünnepélyesen tették le az új zsinagóga

alapkövét. Frank Leo, a budai izr. hitk. titkára a fényesen kivilágított templomban felolvasta a zsinagóga történetét, mivel az ünnepély kezdetét vette. Ezután egy üveghengerben a magyar és zsidó nyelven fogalmazott okmányokat, meg néhány pénzdarabot s ezt a fővárosi napilapok egy-egy példányával együtt vasdobozba helyezvén, a vasdobozt az alapköbe tették. Az alapköre az első kalapácsütést Bauer Miksa, a budai izr. hitk. elnöke mérte. A szertartás végzetével visszatértek a templomba, hol Goldberger Rafael dr. rabbi jeles ünnepi szónoklatot tartott. — A zsinagóga Fellner Sándor fővárosi műépítész tervezete szerint 13-ik századbéli francia gothstilben épül, melyből 6 kijárat vezet a szabadba. A főbejárati szép portale fölött csúcsives ablak tűnik szembe. A templom udvara az építkezés befejeztével parkozva lesz s a Duna felől vasráccsal kerítve. A zsinagóga, mely 300 emberre van számítva, körülbelől 18,000 frtba kerül, bár a hitközség erre a célra csak 14,000 frtot irányzott elő.

— **Böhm Pál** festőművész hazánkfia Münchenben a minap ünnepelte huszonöt éves művészi jubileumát. Böhm Pál, mint művész teljesen autodidakta. Soha sem járt művészakadémiába. 1839. decz 28-án Nagyváradon született és már nagyon fiatal korában magától kezdett festeni; de atyja őt rézművesnek adta, és csak később egyezett bele, hogy művészsé legyen. 1871-ben Münchenbe ment, a hol sok nehéz küzdelmen ment keresztül, míg művészetének érvényt tudott szerezni.

— **Az esztergomi zsinagóga oltárának költségeihez** Fleischmann Ignác, esztergomi fiatal kereskedő, azon alkalomból, hogy a bécsi községi sors-huzás huszezer forintos nyereményét megnyerte, 200 frttal járult.

— **Választás.** Az iglói izr. hitközség f. hó 8-án tartotta meg évi rendes közgyűlését, melyen elnökké Pollák Adolf, a templom előjárójává Singer Fülöp és pénztárossá Berger Adolf választotta meg.

— **Humbert király az új rabbiszeminariumot** meglátogatta Rómában, s az egyes osztályokban együttvéve vagy két óráig időzött. Különösen érdeklődéssel hallgatta Ehrenreich főrabbi előadását, ki a talmudot tanítja s a ki ez alkalommal a zsidóknak még a pogányokkal szemben is tanúsított vallási türelmére vonatkozó számos pontot idézett a talmudból. Az olasz király a látottak és hallottak fölött teljes megelégedésének adott kifejezést.

— **A nagyabonyi izr. hitközség** előjárósága f. hó 7-ikén tartott gyűlésén elhatározta, hogy a már 1880-ban Kunstadt Ignác, jelenlegi radautzi főrabbi, távozása folytán megürült rabbiállomást egy év leforgása alatt mindenestre betölti és pedig csakis a budapesti rabbiképzőből kikerült rabbival.

— **Zsidó nyelv és irodalom-társaság** alakult Berlinben „Beth Israel“ cím alatt, melynek célja: a) hetenkint népszerű felolvasásokat tartani a zsidó nyelv és irodalom köréből; b) zsidó könyvek és folyóiratok beszerzése, melyeket a tagoknak díjtalanul bocsájtanak rendelkezésére; c) a zsidó nyelv és irodalom tanítása céljából tanfolyamot nyitni. Az első nyilvános felolvasást Fuchs Salamon tartotta e címen: »die Bedeutung der hebräi-schen Sprache für das Judenthum.

— **Kinevezés.** A boroszlói egyetem nyilv. jogtanára, Behrend dr. hitsorsosunk, a kit a kultuszminister néhány évvel ezelőtt a greiswaldi egyetem rektorává nevezett ki, a napokban kapta meg birodalmi törvényszéki tanácsossá való kiveveztetését,

— **Páris főparancsnokának,** Thibaudin tábornoknak, a volt hadügyminiszternek helyét — mint írják Lambert hadtestparancsnok hitsorsosunk fogja elnyerni.

— **Boroszlóban** — mint írják — Bloch H. jeles zsidó tudós «Zeitschrift für die gesammte Wissenschaft des Talmuds» czimen időszakonként megjelenendő folyóiratot szerkeszt, mely minden a talmudra vonatkozó tanulmányt akar koncentrálni és e téren újabb munkásságra ösztönözni. A folyóirat nem a külsőségekkel szándékszik foglalkozni, hanem az tudományokkal, melyekkel a talmud foglalkozik, avagy melyekre vonatkozással van. Ilyenek a bölcsélet minden mellékágával; az észjog; a történet számos segéd-tudományával, különösen a régészettel, a művelődéstörténettel, a numismatikával és földrajzzal stb.; a nemzetgazdaságot; az összes természettudományok az orvostannal; a művészetek, különösen a zene és építészettel. E folyóirat valóban hézagpótló lesz s minszint ilyen a legszélesebb körű pártolásra érdemes.

Crispi lapja, a Riforma, mely Rómában jelen meg f. hó 10-én az antiszemitizmust erősen ostorozó vezércikket közölt, mely a Tunisban lábrakapó antiszemitizmus ellen irányul. A cikk sajnálja, hogy Párisban megtűrik az e fajta kinövéseket akkor, mikor tény, hogy ezen olasz gyarmatok legegészségesebb elemét a zsidók képezik, mikor itt a zsidók töltik be a számba leginkább vehető állásokat, mikor hazafiságukhoz s az anyaország iránti szeretetükhez annyira nem fér szó, hogy örültség volna érdekeiket Rómában elhanyagolni. A cikk konstatálja, hogy az antiszemitizmus Algierből származott át Tunisba s hogy nyilatkozatairól fájó emlékeket fog felújítani. Mindezt természetesen nagy feltűnést keltett Rómában s beavatott körök azt is hangoztatják, hogy a kir. consulata diplomáciai uton fogja a bajnak elejét venni.

— **Jótékony czélú tánczvigalmat** rendezett f. hó 14-én az aszódi izr. ifjuság az ottani »Betegápoló és Szegénysegélyző egyesület« javára. Az estély melynek fényét a kerület képviselőjének, Majtényi Istvánnak megjelenése is emelte, nagyon jól sikerült és 100 frtot jövedelmezett.

— **A szilii kerület mandatumá** ellen, melyet Hock János nyert a kerület volt antiszemita képviselőjének Gruber Jánosnak pártja kérvényezett, azonban kereséssel elutasított és mindössze is a 100 frt költségnek fizetési megahagyását nyerte

— **Antiszemita virtus.** F. hó 20-án Bécsben a Drecher féle vendéglőben a »Bürgerverein im 3. Bezirk« közgyűlést tartott, melyen Lueger dr. antisemita képviselőtől mivel nem a tárgyhöz szólt, elnöklő Gröbl dr. megvonta a szót. Lueger dr. azonban tovább perorált s az elnökkel szóváltásba elegendett, mire Gröbl dr. konstatálta, hogy Luegertől rég megvonta a szót. Ezután egy másik antiszemita képviselő Hollomay szólt s azt ajánlotta, hogy mivel Luiger dr. től megvonta a szót, zavarják szét a gyűlést. Erre az antiszemita csöcselék irtózatossá várt, zajt csapott, füttyölt, tombolt, Luegert étette, s az elnök kénytelenségből szétoszlatta a gyűlést.

— **Szabó Lajos törvény előtt.** A dunaszerdahelyi apostol f. hó 17-én a IX., X. kerület járásbirósága bepanaszolta Gyulay Kálmán tartalékos hadnagyot, mivel az — mint Komjáthy Bélától értesült — őt egy Tunkel br., Kiticsán Zsiga, stb. urakból álló társaság előtt gazembernek nevezte. Mariaffy

biró az érdemleges tárgyalás előtt azonban azt a kérdést intézte Szabó urhoz, hogy mikor követték el ellene a jelzett sértést? Az apostol ur erre prófétai tehetsége mellett sem emlékezett, s ezért a bíró bele sem kapott a tárgyalásba, de Szabó urnak 3 havi időt engedett, hogy az alatt kisüthesse, mikor nevezték őt gazembernek. Szabó Lajos a végzés ellen felebbezett.

— **Érdekes ünnepélyről** számol be nekünk egy vitebski (Oroszország) tudósítás. A vitebszki zsidó katonák ugyanis saját költségükön szent tekercest szereztek, s azt m. hó 13-án avatták fel. E napon felmentették őket a szolgálat alól s a szépen feldíszített zsinagógában gyűltek össze, melyben ez alkalommal számos katonatiszt és előkelő városi polgár is megjelent.

— **Godchaux Sámuelnek** aranylakodalmáról számoltunk be egyik közelebbi számunkban s ma már az a hír ért ide, hogy nevezett hitsorsosunk 76 éves korában aranylakodalma után 4 héttel elhunyt. Temetése nagy fényvel ment végbe s a gyászbeszédet Blumenstein dr. rabbi tartotta.

— **A koloniákból** (Palesztina) kedvezőtlen hírek érkeznek. Rischon-Leziónban jó volt a szüret, de a feldolgozáshoz szükséges szerek híjában a szőlőt természetben kellett eladniok. — Peszach Tikwóban annyira eladósodtak e kolonisták, hogy a jó termés daczára is szükségnek néznek eléje. — Jessod-Malahban a dolog jól ütött volna ki, ha pénzben, házakban és munkabíró emberekben nem volna hiány. — Csak Ekronból jönnek jó sorsról tanuskodó hírek.

Kenyer-egylet alakult Zalaegerszegen Graner Jakabné buzgólkodása folytán. Az egyesület minden pénteken egy-egy kenyeret ajándékoz a városi szegényeknek.

— **Kirabolt zsinagóga.** A sadagorai zsinagógából a thora ünnep napján két értékes drágakövekkel kirakott szenttekercest raboltak el; de a tolvajok közül kettőt, midőn a drágaköveket el akarták zálogosítani, elfogták.

— **Új zsidó templom Rómában.** A római ghehtót — mint annak idején elmondtuk — teljesen lerombolták, most már mindössze 5 templom áll belőle épen, de ezeket is három év letolyása alatt le kell rombolni. Ezeknek fejében a római hatóság 1500 négyzetméter telket adományozott a via de Cenci utczában a Piazza delle Scuole közvetlen közelében, mihez a római zsidók még 500 négyszög méter telket vásároltak, melyért Rómának 140.000 lirát fizetnek. Ezt azonban könnyen megfizethetik abból a 351.000 lirából, melyet lerombolt vízműveikért kapuak kárpótlásul. A római zsidók már most erre a colosszális térre építtetnek templomot mely architektoniai pompájában — mint ez a legjobb olasz építészek terveiből kitűnik, — semmiben sem fog a livornói mögött állani. A kormány a gigási műhöz már meg is adta engedélyét.

— **Felső Hessenből** jelentik, hogy Böckel dr. kérvényét, melyben — mint azt egyik közelebbi számunkban is megírtuk — a Lollarba egybehitt népgyűlés feloszlata ellen kért orvoslást, a nagyhercegségi államminiszterium avval a megjegyzéssel utasította vissza, hogy a feloszlata teljesen indokolt volt, mivel Böckel beszédében osztály, különösen pedig a zsidóság elleni gyűlöletet akart felébreszteni.

— **Egygyel szaporodott** az osztrák antiszemiták száma. St. Pölten Klosterrenburgban ugyanis pótválasztás ejtetvén meg, Granitz dr. szabadelvű párti jelölttel szemben főképp a klerus erőlködése folytán Urzinn antiszemita jelöltet választották meg.

Tunisból jelentik, hogy az odavaló izr. hitközség az olaszországi kolera betegek számára jótékonycélú, rendkívül jól sikerült ünnepet rendezett, melyben az olasz coloniák minden előkelője a miniszteri kormányzóval élén részt vett; de nagy feltűnést keltett, hogy sem a bey, sem a franczia hatóságok képviselői nem voltak ott. Ezt olaszellenes tüntetésnek tartják s tán ez is magyarázata lehet a «Riforma» cikkének.

— **A müncheni kath. dómon** örökiték meg a nemrég elhunyt Kron Isidor és Jeanette pár nevét, mivel 151,248 márkából álló vagyonukat keresztény és zsidó szegények számára hagyták alapítványul.

Dávid király utolsó sarja.

— Philippson beszélye. —
[5. folytatás.]

— Vagy négy hete lehet — így folytatta Pherecz, elbeszélését, — hogy növendékem egyik estejét nálam töltötte. A nagy Saadj agaon R. pompás művének, az „Emunot vedeot“-nak II-ik fejezetét tanulmányoztuk és kellemesen, fellelkesülve töltöttük el az időt. Egyszer csak bejelentették a torony alján levő hangvezetéken keresztül, hogy a szultán egyetlen lánya, Aïda hercegnő jön. Saccainak az elillanáshoz sem ideje nem volt, sem kedve, mert hát a hercegnő szépségének híre messze földet bejárt. Kénytelen voltam tehát a szomszédos szobában elrejtetni. De a szomszédos szoba összeköttetésben állt az én szobámmal, úgy, hogy abból mindent meg lehetett látni, ami nálam történt. Midőn Aïda hercegnő szobámban leült, és mint gyakran megtette, beszéd közben felvetette fátyolát s gondtalanul kérdezősködött aprócseprő dolgainak jövőjéről, — Saccai meglátta a gyönyörű leányt és halálosan beleszeretett. A hercegnő jócska időt töltött nálam s én, hogy távozása után a szomszédos szobába siettem — növendékemet nem találtam ott. Szive vágyának nem állhatott ellen, le-sietett a parkba, hogy a holdvilágos éjszakán még egyszer megláthassa az előtte elsiető hercegnőt. És Aïda is meglátta őt — és nem tudta elfeledni. Szerencsétlenségemre ebben az esetben is beütött csillagászati szerencsém s a hercegnő előtt olyan jelek valósultak meg, minőkkel egykor jövődöbeli lovagja megjelenését jeleztem; ezért a helyett, hogy kíséretét figyelmeztette volna az idegenre, tovább időzött Saccai közelében és kebléről egy rózsát ejtett le — számára. Saccai szerelme azóta véghetetlen és mivel ő is, meg Aïda is elég gyakran megkerestek, lehetetlen volt utjába állanom az újabb találkozásnak. Pedig csak az kellett, hogy Saccai Aïda elé boruljon, bevallja szerelmét — mely, fájdalom, igen is forró viszonzásra talált! Örök hűséget esküdtek egymásnak. Szerfölött boldog óra volt ez mindkettőre, kiket úgy szerettek! De hova fejlődhetett ez? És hova fejlődött? — Hasztalan volt az intés, hiába való a figyelmeztetés. Ha nem tettem is gyertyát az ablakba

Saccai eljött és engem nagyon kinos zavarba hozott. — Az eunochok szolgálja végre nyomára jött a dolognak, és Saccait egyszer csak elfogták a parkban, midőn a hercegnő épen hozzám tartott. A szultán természetesen összevetette a két körülményt és borzasztó haragra lobbant. A herceget mély börtönre vettette és már meghagyta, hogy öljék el. Szerencsére azonban a szultánnak esze ágában sem volt bennem keresni a titok kulcsát és Aïdának is elég lélekjelenléte volt hozzá, hogy ájulása utáni betegségéből való felgyógyulása öröme atyjától, kinek szemefénye volt, azt kérte, hogy velem beszélje meg az ügyet. De nekem nem volt szabad szem elől tévesztenem, hogy a szultán még alig feledhette el, miszerint egyszer már legfőbb kegye jeléül Saccai megkegyelmeztetését kértem, ennél fogva, hacsak legalaposabb gyanuját nem akartam magam iránt felébreszteni és törekvésem sikerét kockáztatni, nagyon ovatosan kellett eljárnom. Midőn a szultán tőlem tanácsot kérendő és a dolgot megbeszélendő hivatott: az elfogulatlanság látszatát nagyon megőriztem, szempontjait föltétlenül elfogadtam és csak azon voltam, hogy elhalaszszuk a végrehajtást, mert, a csillagokból olvasván, kinyilatkoztattam: »Szerencsétlenségemre ennek az ügynek jövőjét nem látom, csak a homályban tapogatózom; de négy hét leforgása után egy bölcs fog érkezni, távol országok zarándoka, — a ki a szultán előtt feltárja ezen ügy jövőjét.« — Már ekkor Bagdadból és Bassorából eljutott hozzám a te hied és ha te esetleg elmaradtál volna, akkor akára föld alól is elő kellett volna teremtenem a zarándokot! Az, hogy megérkezésedet 4 héttel elébb bejelentettem, hogy nevedről, ruházatról, magadtartásáról, már nyolcz napja biztos tudomása van, hogy tegnapelőtt a sivatag felől való érkezésedre figyelmeztettem s hogy mindez pontosan beütött: a szultánra nézve rendkívül kielégítő lehet... És Pherecz olyan önelégülten nevetett.

Benjamin előtt nem volt vilagos: mi a teendője de meg nem is igen tetszett neki a nagy feladat és szólt:

— Pherecz, hát mi az én teendőm?

— Biz én azzai nem szolgálhatok. Csak számolj a körülményekkel: a herceg mély börtönbe vetve — a hercegnőt gond és bánat emészti — a szultán dühös Saccaira, haragszik Aïdára, én rám meg gyanakszik. Mind e bajon segíteni a te dolgod: Dávid sarjának vissza kell adnod a szabadságot, a hercegnőt az ő karjaiba kell adnod és a zsidóság számára meghóditanod, a szultánt megbékítned és engem megmentened a csapdából.

— Lelkemre, ez ugyancsak sok ám egyszerre. De hát milyen uton-módon gondolod te, hogy én mindennek végére járhatok!?

(Folyt. köv.)